

dr Dragan Mrkšić
Izvršni direktor "DDOR Novi Sad" a.d.
docent Ekonomskog fakulteta u Subotici

**PRAVNI POLOŽAJ OSIGURAVAJUĆIH
ORGANIZACIJA
U JUGOSLOVENSKOM PRAVU
OSIGURANJA**

Sarajevo, juni/lipanj 2001. godine

dr Dragan Mrkšić
Izvršni direktor "DDOR Novi Sad" a.d.
docent Ekonomskog fakulteta u Subotici

1. PRAVNI POLOŽAJ OSIGURAVAJUĆIH ORGANIZACIJA U JUGOSLOVENSKOM PRAVU OSIGURANJA

U Zakonu o obligacionim odnosima iz 1978. godine definiše se da ugovarač osiguranja, na načelima uzajamnosti i solidarnosti udružuje određeni iznos u zajednici osiguranja, odnosno zajednici rizika (osiguravač), a zajednica se obavezuje da, ako se desi događaj koji predstavlja osigurani slučaj, isplati osiguraniku ili nekom trećem licu naknadu, odnosno ugovorenu svotu ili učini nešto drugo. Na osnovu zakonske definicije uočavamo da su ugovorne strane samo osiguravač i ugovarač osiguranja, ali da se pri zaključenom ugovoru, odnosno kada se desi osigurani slučaj, pojavljuju, odnosno mogu pojaviti i druga lica, tj. osiguranik i treće lica koje se naziva korisnik osiguranja.

Od donošenja Zakona o obligacionim odnosima iz 1978. godine ti osnovni oblici su se promenili više puta - do 1990. godine bili su zajednice osiguranja imovine i lica i zajednice rizika, od 1990. do 1996. godine, pre svega deoničko društvo (uz moguća još četiri oblika organizovanja), a od 1996. godine tj. od usvajanja važećeg Zakona o osiguranju imovine i lica to su pre svega, akcionarsko društvo i društvo za uzajamno osiguranje.

Na osnovu Zakona o osiguranju imovine i lica iz 1996. godine osiguranje imovine i lica obavljaju organizacije za osiguranje. Dakle, u Zakonu o obligacionim odnosima iz 1978. godine upotrebljava se termin "osiguravač", a ima se u vidu, pre svega, status ugovorne strane, a u Zakonu o osiguranju imovine i lica upotrebljava se termin "organizacija za osiguranje", pri čemu se ima u vidu, pre svega, pravni položaj osiguravača. Pored termina "osiguravač" u upotrebi je i termin "osiguravač", "osiguratelj", a pored izraza "organizacija za osiguranje" upotrebljava se izraz "osiguravajuća organizacija".

Međutim, kada se želi precizno definisati pravni položaj organizacije za osiguranje, odnosno osiguravajuće organizacije, tada se mora upotrebljavati zakonom tačno definisani pravni-organizacioni oblik, a to je sada ili akcionarsko društvo ili društvo za uzajamno osiguranje.

Shodno Zakonu o osiguranju imovine i lica, osiguranje imovine i lica obavljaju organizacije za osiguranje, koje imaju status pravnog lica i osnivaju se kao akcionarsko društvo ili kao društvo za uzajamno osiguranje.

1.1. Akcionarsko društvo za osiguranje

a) Pravni položaj akcionarskog društva za osiguranje

Organizacija za osiguranje se može osnovati kao akcionarsko društvo za osiguranje i kao društvo za uzajamno osiguranje. U odnosu na prethodni Zakon o osnovama sistema osiguranja imovine i lica iz 1990. godine, u važećem Zakonu se daje mogućnost da se organizacija za osiguranje osnuje samo u dva napred pomenuta oblika, dok je u prethodnom zakonu bila data mogućnost da se organizacija za osiguranje osnuju u čak pet oblika: kao deoničko društvo, javno društvo za osiguranje, društvo za uzajamno osiguranje, sopstveno društvo za osiguranje i mešovito društvo za osiguranje.

Zbog čestih promena statusa osiguravajućih organizacija (od državnih zavoda, osiguravajućih zavoda, zajednica osiguranja imovine i lica, deoničkih društava do sada akcionarskih društava kao dominantnih oblika organizovanosti) dolazi do velikog ulaganja sredstava i energije u statusne promene, koje su, u principu, potrebne, ali se često vrše bez produbljenih analiza. Takav pristup nameće potrebu da se ogromna energija ulaže u stalne statusne promene, što neminovno umanjuje napore na unapređivanje same delatnosti osiguranja.

Ostaje otvoreno pitanje kakva je suštinska razlika između deoničkog društva, koje je dominantan oblik organizovanja osiguranja po prethodnm Zakonu, i akcionarskog društva koje je, očigledno, po važećem zakonu osnovni oblik organizovanja. Čini se da se radi o istom ili bar veoma sličnom obliku organizovanja. Bitno je, što se ističe i u teoriji, da se kod akcionarskog, odnosno deoničkog društva radi o organizacionom jedinstvu pod zajedničkom firmom i fiksnom osnovnom glavnicom koja je podeljena na deonice (akcije) i koje pripadaju raznim fizičkim i pravnim licima. akcionarsko, odnosno deoničarsko društvo trajno, profesionalno i sa potpunom odgovornošću obavlja neku od privrednih delatnosti u cilju ostvarenja dobiti. Bitno je da postoji deonički kapital, da deoničko društvo ima sopstvenu imovinu na osnovu koje stiče imovinske obaveze na tržištu¹.

Akcionarsko društvo za osiguranje je pravno lice koje obavlja delatnost osiguranja imovine i lica radi sticanja dobiti. Akcionarsko društvo za osiguranje osnivaju najmanje dva pravna, odnosno fizička lica. Strano pravno i fizičko lice mogu, pod uslovima uzajamnosti, osnovati akcionarsko društvo za osiguranje zajedno sa domaćim pravnim ili fizičkim licima. Strano pravno lice može osnovati i sopstveno akcionarsko društvo za osiguranje (captive) radi obavljanja poslova osiguranja imovine i lica svojih osnivača u inostranstvu. Pri tome, Savezna vlada propisuje iznos sredstava početnog fonda sigurnosti i garantnih rezervi, kao i

---

¹ Grupa autora: "Privredno pravo sa osnovama prava za ekonomiste", Pravo - DOO, Novi Sad, 1992. str. 137.

način obavljanja poslova reosiguranja sopstvenog akcionarskog društva za osiguranje. Predviđa se, takođe, da akcionarsko društvo za osiguranje koje su osnovala ili u njega uložila sredstva strana pravna, odnosno fizička lica, ne može da se bavi i poslovima reosiguranja u inostranstvu.²

Akcionarsko društvo za osiguranje može obavljati poslove:

- 1) jedne ili više vrsta osiguranja;
- 2) reosiguranja;
- 3) jedne ili više vrsta osiguranja i reosiguranja.

Shodno navedenom, proizilazi da akcionarsko društvo za osiguranje može obavljati delatnosti osiguranja kao specijalizovano (kada obavlja jednu vrstu osiguranja) ili kao opšte (kada obavlja više vrsta osiguranja). Takođe, akcionarsko društvo može obavljati samo delatnost reosiguranja, ali istovremeno i delatnost jedne vrste osiguranja i reosiguranja, odnosno više vrsta osiguranja i reosiguranja.

Što se tiče pravnog položaja akcionarskog društva za osiguranje, bitno je naglasiti da je organizacija za osiguranje pravno lice koje obavlja delatnost osiguranja imovine i lica. Kako se organizacije za osiguranje osnivaju u formi akcionarskog društva za osiguranje ili društvo za uzajamno osiguranje, jasno je da je akcionarsko društvo za osiguranje pravno lice. Pri tome se statutom može utvrditi da deo akcionarskog društva ima određeno ovlašćenje u pravnom prometu, kao i da deo akcionarskog društva koji ima određena ovlašćenja u pravnom prometu može imati poseban podračun. U tom slučaju, podračun je sastavni deo računa akcionarskog društva. Vrlo je bitna odredba da deo akcionarskog društva nema svojstvo pravnog lica.

U ovom kontekstu značajno je sagledati unutrašnju organizaciju jednog deoničkog, odnosno akcionarskog društva. Akcionarsko društvo posluje kao jedinstvena organizacija, sa izvornim pravnim subjektivitetom, koji stiče upisom u sudski registar. Delovi akcionarskog društva su: direkcije, glavne filijale i filijale. Direkcije su delovi akcionarskog društva u okviru koji se objedinjavaju pojedine funkcije akcionarskog društva. Glavna filijala je deo akcionarskog društva koji u pravnom prometu sa trećim licima ima ovlašćenja da u ime i za račun akcionarskog društva obavlja sve poslove iz delatnosti akcionarskog društva, izuzev poslova reosiguranja. Filijala je deo akcionarskog društva koji u pravnom prometu sa trećim licima ima ovlašćenja da u ime i za račun akcionarskog društva obavlja poslove zaključenja i izvršenja ugovora o osiguranju. Izuzetno, ukoliko ekspozitura ili poslovna jedinica kao deo akcionarskog društva ima određena ovlašćenja u pravnom prometu sa trećim licima i one se upisuju u sudski registar³.

Takođe je bitno naglasiti da se na akcionarska društva za osiguranje, kao i uopšte na organizacije za osiguranje i agencije za poslove pružanja drugih

---

² Izlaganje zasnovano na čl. 10-28. Zakona o osiguranju imovine i lica.

³ Član 57-62, Statuta "DDOR Novi Sad" a.d. Novi Sad, 1996. godine.

usluga u osiguranju, primenjuje savezni zakon kojim se uređuje pravni položaj preduzeća, ako zakonom o osiguranju imovine i lica za pojedina pitanja nije drugačije određeno. Ova odredba je karakteristična za gotovo sve zakone na osnovu kojih su se uređivali odnosi u osiguranju u Jugoslaviji. Drugim rečima zakon o osiguranju, odnosno osiguravajućim organizacijama je uvek imao karakter specijalnog zakona u odnosu na razne vidove zakona o preduzećima, koji je imao karakter opšteg zakona, sa karakterističnom odredbom da se primenjuje opšti zakon kojim se uređuje pravni položaj preduzeća, ukoliko posebnim zakonom za oblast osiguranja pojedino pitanje nije drukčije određeno.

U odnosu na prethodni Zakon, važeći Zakon ne nudi bitno drugačiji pravni položaj deoničkog društva, s tim što ga tretira kao akcionarsko društvo za osiguranje. Naime, po prethodnom zakonu jedino deoničko društvo ima status pravnog lica, a njegovi delovi, konkretno glavne filijale, filijale, ekspoziture taj status nemaju. Takođe po novom Zakonu jedino akcionarsko društvo za osiguranje ima status pravnog lica, ali ne i njegovi delovi. Delovi deoničkog, kao i akcionarskog društva imaju samo mogućnost, i to ako je predviđeno Statutom, da imaju određeno ovlašćenje pravnom prometu i poseban podračun, koji je sastavni deo računa deoničkog društva, odnosno akcionarskog društva. Sva sredstva su sredstva deoničkog, odnosno akcionarskog društva, a ne sredstva njihovih delova. Ne postoje sredstva koja bi bila sredstva glavnih filijala, ekspozitura. Za preuzete obaveze delova deoničkog odnosno akcionarskog društva u potpunosti odgovara deoničko, odnosno akcionarsko društvo. Dakle, više ne postoji mogućnost koja je bila data Zakonom o osnovama sistema osiguranja imovine i lica iz 1976. godine da delovi ZOIL-a, tj. zajednice rizika, imaju status pravnog lica, sopstvena sredstva, sopstveni račun i da se posebno uređuju međusobna prava, obaveze i odgovornosti između delova, tj. zajednica rizika i ZOIL-a kao celine.

Bitno je naglasiti da je celokupna imovina - imovina osiguravajuće organizacije, dakle akcionarskog društva ili društva za uzajamno osiguranje a ne njihovih delova. Imovinu osiguravajuće organizacije čine svojina na novcu, nepokretnim i pokretnim stvarima, hartijama od vrednosti, kao druga prava. U praksi je imovina osiguravajućih organizacija najvećim delom sadržana u nepokretnostima, što je i logično s obzirom da je to, u još uvek nestabilnim uslovima poslovanja, najbolje plasiran kapital. Međutim vremenom, stvaranjem stabilnih uslova poslovanja, razvojem tržišta hartija od vrednosti i izvršenom svojinskom transformacijom za očekivati je da će i kod nas osiguravajuće organizacije ulagati sve veći postotak svog kapitala u hartije od vrednosti.

b) Način osnivanja akcionarskog društva

U teoriji je opšte prihvaćeno pravilo, koje je našlo svoju primenu i u praksi, da postoje dva osnovna načina osnivanja deoničkih, odnosno akcionarskih društava: prvi, kada osnivači deoničkog, odnosno akcionarskog društva osnuju deoničko, odnosno akcionarsko društvo otkupom svih deonica pri osnivanju, što se naziva simultano osnivanje i drugi, kada se upućuje javni poziv za otkup deonica, što se naziva sukcesivno osnivanje.

Izmenama i dopunama Zakona iz 1999. godine predviđeno je da osnivači akcionarskog društva za osiguranje obezbeđuju sredstva za osnovni kapital organizacije za osiguranje u novčanom obliku početni fond sigurnosti i nenovčanom obliku (druga sredstva).

Takođe je pomenutim izmenama i dopunama Zakona iz 1999. godine regulisano da visina početnog fonda sigurnosti akcionarskog društva za osiguranje ne može biti manja od dinarske protivvrednosti obračunate po kursu na dan podnošenje zahteva za izdavanje dozvole za rad akcionarskog društva i to za osiguranje života 250.000 USD; za poslove zdravstveno-penzijskog osiguranja 500.000 USD; za poslove obaveznih osiguranja 1.000.000 USD; za poslove ostalih imovinskih osiguranja i nezgode 1.000.000 USD; za poslove osiguranja depozita građana 1.500.000 USD; za poslove reosiguranja depozita građana 1.500.000 USD i za ostale poslove reosiguranja 1.500.000 USD. Pri tome je akcionarsko društvo dužno da u svom poslovanju obezbedi da početni fond sigurnosti u dinarskoj protivvrednosti uvek bude u visini koja nije manja od iznosa u US dolarima, prethodno navedenim.

Poslednjih godina je došlo do osnivanja velikog broja osiguravajućih organizacija u SR Jugoslaviji. Osnivanje većeg broja osiguravajućih organizacija je poželjno u uslovima tržišne privrede, ali samo ukoliko ispunjavaju minimalne uslove za osnivanje i postojanje, što se između ostalog ogleda i u veličini početnog fonda sigurnosti. S pravom se smatra da, ukoliko početni fond sigurnosti ne postoji u propisanoj visini, takva osiguravajuća organizacija ne treba ni da postoji, s obzirom da umesto sigurnosti osiguranicima faktički nudi nesigurnost. Stoga je propisivanje minimalnog početnog fonda sigurnosti u potpunosti opravdano. Uostalom, i u obrazloženju Predloga Zakona se naglašava da se prilikom pripreme ovog Zakona pošlo od pretpostavke da je potrebno predvideti finansijska sredstva kao uslov bez kojeg se ne može otpočeti posao osiguranja, s tim da se ne obeshrabri inicijativa za osnivanje novih organizacija za osiguranje, niti da se podstaknu inicijative za osnivanje patuljastih organizacija bez perspektive koje su, latentno opasne po ugovarača osiguranja, osiguranike i privredu uopšte.

Osnovni osnovački akt je ugovor o osnivanju akcionarskog društva za osiguranje.

Ugovor o osnivanju akcionarskog društva treba da sadrži sledeće odredbe o:

- 1) firmi i sedištu;
- 2) imenu, odnosno firmi osnivača i njihovom sedištu;
- 3) poslovima osiguranja;
- 4) načinu sazivanja osnivačke skupštine;
- 5) sastavu i načinu rada osnivačkog odbora;
- 6) iznosu početnog fonda sigurnosti i drugih sredstava i načinu uplate akcija;
- 7) pravima, obavezama i odgovornostima osnivača prema društvu i društva prema osnivaču;
- 8) uslovima i načinu raspoređivanja dobiti i snošenju gubitka;
- 9) zastupanju društva.

Pored navedenog, ugovor o osnivanju treba da sadrži i druge odredbe značajne za osnivanje i poslovanje društva o kojima se sporazumeju osnivači.

Osnivači akcionarskog društva za osiguranje obrazuju osnivački odbor koji preduzima radnje potrebne za dobijanje dozvole za rad akcionarskog društva za osiguranje, priprema predloga opštih i drugih akata i preduzima radnje potrebne za održavanje osnivačke skupštine.

Osnivački odbor podnosi saveznom organu nadležnom za poslove finansija zahtev za izdavanje dozvole za rad akcionarskog društva za osiguranje.

Uz zahtev, osnivački odbor podnosi:

- 1) ugovor o osnivanju akcionarskog društva za osiguranje;
- 2) predlog statuta;
- 3) dokaz da su novčana sredstva za početni fond sigurnosti uplaćena na privremeni račun kod službe nadležne za poslove platnog prometa;
- 4) predlog akata poslove politike, sa mišljenjem ovlašćenog aktuara i to:
  - uslove osiguranja i tarife premija, s mišljenjem ovlašćenog aktuara,
  - odluku o tehničkim osnovama osiguranja,
  - odluku o tabeli maksimalnog samopridržaja,
  - pravilnik o formiranju i načinu obračuna matematičke rezerve osiguranja života,
  - pravilnik o uslovima i načinu plasmana sredstava rezervi i fondova osiguranja,
  - pravilnik o maksimalnim stopama režijskog dodatka,
  - pravilnik o formiranju i načinu obračunavanja i visini prenosnih premija,
  - pravilnik o načinu utvrđivanja dela tehničke premije za isplatu nastalih neisplaćenih obaveza (rezervisane štete),
  - pravilnik za masovne i katastrofalne štete,
  - pravilnik o preventivi.
- 5) elaborat o očekivanim rezultatima poslovanja akcionarskog društva za osiguranje;
- 6) imena i reference kandidata za direktora, s potrebnim dokazima o propisanim kvalifikacijama, s obzirom na vrstu posla;
- 7) podatke o kadrovskoj i tehničkoj osposobljenosti društva za obavljanje poslova iz ugovora o osnivanju i akata poslovne politike.

Elaborat o očekivanim rezultatima poslovanja sadrži: očekivani premijski prihod, očekivane štete, predračun troškova provođenja osiguranja, očekivana sredstva rezervi i fondova i očekivane prihode i rashode fondova preventive, program reosiguranja, i to najmanje za trogodišnji period.

Nakon podnetog zahteva, savezni organ nadležan za poslove finansija je dužan da u roku od 60 dana oceni ispunjenost zakonskih uslova i opravdanosti osnivanja organizacije za osiguranje.

Dozvola za rad akcionarskog društva za osiguranje odnosi se na pravo obavljanja jednog ili više poslova osiguranja. Pri tome se predviđa da je, ako

akcionarsko društvo za osiguranje želi da se bavi poslovima osiguranja za koje nema dozvolu za rad, odnosno da prestane da se bavi određenim poslovima osiguranja za koje je dobilo dozvolu za rad, potrebno da dobije dozvolu za proširenje, odnosno suženje delatnosti od saveznog organa nadležnog za finansije.

Nakon prijema rešenja o izdavanju dozvole za rad akcionarskog društva za osiguranje, održava se osnivačka skupština, i to u vreme i na mestu koje odredi osnivački odbor, a najkasnije u roku od 30 dana od dana prijema rešenja. Osnivačka skupština može punovažno da odlučuje ako joj prisustvuju akcionari koji imaju više od polovine ukupno upisanih i uplaćenih akcija. Osnivačka skupština donosi odluke većinom glasova akcionara, i to po osnovu uplaćenih akcija.

Osnivačka skupština akcionarskog društva za osiguranje:

- 1) donosi statut;
- 2) utvrđuje poslovnu politiku društva i elaborat o očekivanim rezultatima poslovanja;
- 3) bira predsednika i članove upravnog odbora i nadzornog odbora društva, osim ako su osnivači ugovorom o osnivanju zadržali za sebe to pravo;
- 4) donosi akte poslovne politike i druge odluke koje se odnose na početak rada i poslovanje društva;
- 5) prihvata ili odbija upis viška akcija iznad propisanog iznosa početnog fonda sigurnosti;
- 6) prihvata procenu vrednosti nenovčanih uloga;
- 7) odlučuje o posebnim pravima koja pripadaju osnivačima i odobrava posebne ugovore sa osnivačima;
- 8) utvrđuje najveći iznos troškova osnivanja koji padaju na teret društva.

Najviši akt akcionarskog društva je statut. Statut akcionarskog društva za osiguranje treba da sadrži odredbe o:

- 1) firmi i sedištu;
- 2) poslovima osiguranja za koje je društvo dobilo dozvolu za rad, sa vrstama osiguranja kojima će se baviti društvo;
- 3) iznos sredstava u početnom fondu sigurnosti i drugih sredstava i načinu uplate akcija;
- 4) broju i nominalnoj vrednosti akcija, vrsti, klasi i broju izdatih akcija i naznaku da li su akcije izdate na ime ili na donosioca;
- 5) načinu potpisivanja i zastupanja firme društva;
- 6) načinu sazivanja skupštine i načinu donošenja odluka;
- 7) izboru, opozivu i delokrugu organa društva;
- 8) raspodeli dobiti i snošenju gubitaka;
- 9) fondovima i rezervama;
- 10) posledicama propuštanja uplate akcija ili neblagovremene uplate akcija;
- 11) načinu promene oblika društva;
- 12) prestanku rada ili postojanja društva;

- 13) postupku izmene statuta;
- 14) drugim pitanjima značajnim za društvo.

Navodimo zanimljiv teorijski stav koji obrazlaže kako je nakon donošenja Zakona iz 1996. godine vršen postupak tzv. preregistracije i povećanja osnovnog kapitala.

Polazeći od Zakona o preduzećima iz 1996. godine osnovni kapital je bilo moguće povećati na tri načina: a) povećanjem kapitala novim ulozima; b) uslovnim povećanjem osnovnog kapitala; c) povećanjem osnovnog kapitala iz rezervi društva. Po teorijskom stavu koji obrazlažemo, a koji je imao potpunu praktičnu primenu najstroži postupak za povećanje osnovnog kapitala predviđen je za povećanje novim ulozima za koji se izdaju nove akcije (tzv. redovna povećanja). Ističe se da akcionarsko društvo ima u principu slobodu da pristupi povećanju osnovnog kapitala u zavisnosti od potreba poslovanja, s tim da postoji jedno značajno ograničenje - akcionarsko društvo ne može donositi nove odluke o povećanju osnovnog kapitala, ako nominalna vrednost ranije uplaćenih akcija nije u celosti uplaćena. Za ovakvo povećanje osnovnog kapitala potrebno je obezbediti odobrenje nadležnog organa Savezne komisije za hartije od vrednosti i finansijsko tržište. Drugi način povećanja kapitala je uslovno povećanje, a sastoji se u konverziji potraživanja za kapital. U stavu koji prenosimo ukazuje se da je u cilju otkanjanja zloupotreba u Zakonu ograničen obim ovakvog povećanja kapitala od polovine osnovnog kapitala u vreme donošenja odluke. U istom stavu se navodi da je ovakav način povećanja osnovnog kapitala skoro neprimenljiv u osiguranju, s obzirom da su osiguravajuća društva po pravilu pravna lica koja imaju nenamirena potraživanja prema trećim licima, a mali iznos neizmirenih obaveza podobnih za konverziju u kapital. I konačno postoji i treći način povećanja osnovnog kapitala iz rezervi društva, koji po stavu koji prenosimo, ima lakši režim, s obzirom da se vrši iz vlastitih sredstava, a ne na osnovu završnog računa, da nije potrebno odobrenje nadležne komisije, da nema javnog prospekta i slično⁴.

Iako efekte tzv. preregistracije treba detaljnije analizirati nakon proteka više vremena, evidentno je da su fleksibilnom tumačenjem pozitivnih zakonskih propisa, pre svega Zakona o osiguranju imovine i lica i Zakona o preduzećima, kao i pratećih podzakonskih akata, omogućeno većini osiguravajućih organizacija da nastave sa radom. To naravno nije problematično ako se ima u vidu potreba daljeg razvijanja tržišta osiguranja.

Očigledno je da se određeni pozitivni efekti primene Zakona već osećaju. Međutim, za celovitu ocenu, iako elemenata za zaključivanje ima, još je rano.

Donošenjem Zakona o osiguranju imovine i lica stvorene su pretpostavke za uvođenje više reda na tržištu osiguranja. Praksa će pokazati koliko će se dosledno sprovoditi zakonske odredbe. U svakom slučaju dobro došlo je preciziranje delokruga rada nadležnih saveznih organa, a pre svega Saveznog

---

⁴ Labus Olivera, Uslovi za preregistraciju organizacija za osiguranje, list "DDOR Novi Sad" br. 207. i br. 208, Novi Sad, 1997. godine.

ministarstva za finansije koje između ostalog ima pravo da daje, ali i oduzima dozvolu za rad osiguravajućim organizacijama. Da se delatnosti osiguranja pridaje sve veći značaj potvrđuje i činjenica da je Savezna vlada nadležna i za donošenje odgovarajućih konkretnih akata.

Posebno treba ukazati na veliki značaj i odgovornosti koje je na osnovu ovog Zakona dobilo Udruženje osiguravajućih organizacija Jugoslavije. Naime, Udruženju je povereno sprovođenje određenih javnih ovlašćenja.

S druge strane, postoji i dalje potreba jačanja tržišta osiguranja, ali u uslovima lojalne konkurencije. Naime, u uslovima kada postoji i dalje velik broj registrovanih osiguravajućih organizacija, osiguranici će se opredeljivati za visokokvalitetne, visokoprofesionalne osiguravajuće kuće sa sopstvenom vrednom nepokretnom i pokretnom imovinom, jedinstvenim sistemom upravljanja, modernom informatičkom opremom, visokostručnim kadrom, fleksibilnom organizacijom, koje su za svoje najveće preuzete rizike obezbedili dodatno reosiguravajuće pokriće u inostranstvu.

c) Organi akcionarskog društva za osiguranje

Akcionarsko društvo ima sledeće organe:

- 1) skupštinu,
- 2) upravni odbor,
- 3) direktora,
- 4) nadzorni odbor.

Iako nema bitnijih razlika između prethodnog Zakona u delu koji se odnosi na organe deoničkog društva i važećeg Zakona o delu u kojem se definišu nadležnosti organa akcionarskog društva, ističemo da se u Zakonu predviđa postojanje uprave društva koju čine upravni odbor i direktor akcionarskog društva, što nije bilo predviđeno prethodnim zakonom.

Takođe, novina je to što se u važećem zakonu pruža mogućnost da se statutom akcionarskog društva utvrdi da se u društvu bira i izvršni odbor direktora. Izvršni odbor direktora, nije obavezni nego fakultativni organ akcionarskog društva.

1. Skupština akcionarskog društva za osiguranje:

- 1) donosi statut;
- 2) utvrđuje poslovnu politiku;
- 3) usvaja godišnji obračun i izveštaj o poslovanju;
- 4) odlučuje o raspodeli godišnje dobiti i pokriću gubitaka;
- 5) odlučuje o povećanju i smanjenju osnivačkog kapitala;
- 6) odlučuje o statusnim promenama, promeni oblika i prestanku akcionarskog društva za osiguranje;
- 7) odlučuje o promeni prava iz pojedinih klasa i vrsta akcija;

- 8) bira i opoziva predsjednika i članove upravnog odbora i nadzornog odbora i određuje naknadu za njihov rad;
- 9) donosi poslovnik o svom radu;
- 10) odlučuje o zastupanju društva u sudskim i drugim postupcima protiv članova uprave društva;
- 11) odlučuje o drugim pitanjima utvrđenim ovim zakonom, osnivačkim aktom i statutom.

O pitanjima usvajanja godišnjeg obračuna, izveštaja o poslovanju, raspodeli godišnje dobiti i pokriću gubitaka skupština odlučuje po pribavljenom mišljenju nadzornog odbora.

Skupština društva je dužna da pre usvajanja godišnjeg obračuna razmotri mišljenje ovlašćenog aktuara.

2. Upravni odbor akcionarskog društva za osiguranje:

- 1) utvrđuje uslove osiguranja, donosi tarife premija i tabele maksimalnog samopridržaja;
- 2) donosi druge akte poslovne politike i druge opšte akte, osim akata koje donosi osnivačka skupština, odnosno skupština;
- 3) priprema predloge odluka za skupštinu i izvršava njene odluke;
- 4) stara se o pripremi godišnjeg obračuna i usvaja periodični obračun;
- 5) priprema izveštaj o poslovanju i, bilansu sredstava i bilansu uspeha i sprovođenju poslovne politike;
- 6) predlaže raspodelu dobiti;
- 7) postavlja i razrešava direktora;
- 8) donosi investicione odluke, ako statutom nije drugačije određeno;
- 9) bira i opoziva revizora i određuje mu naknadu;
- 10) odlučuje o raspolaganju akcijama društva;
- 11) odlučuje o osnivanju novih akcionarskih društava za osiguranje i drugih pravnih lica;
- 12) donosi poslovnik o svom radu;
- 13) obavlja i druge poslove predviđene zakonom, osnivačkim aktom i statutom.

Upravni odbor društva je dužan da pre donošenja akata poslovne politike razmotri mišljenje ovlašćenog aktuara.

3. Direktor akcionarskog društva za osiguranje:

- 1) organizuje i vodi poslovanje društva;
- 2) zastupa društvo;
- 3) stara se o zakonitosti rada društva i odgovara za zakonitost rada društva;
- 4) obavlja i druge poslove utvrđene zakonom, osnivačkim aktom i statutom.

4. Nadzorni odbor akcionarskog društva za osiguranje:

- 1) vrši nadzor nad radom uprave društva i izvršnog odbora direktora;
- 2) pregleda periodične i godišnji obračun i utvrđuje da li su sačinjeni u skladu sa zakonom;
- 3) utvrđuje da li se poslovne knjige i drugi dokumenti akcionarskog društva za osiguranje vode uredno i u skladu sa propisima, a može ih dati na veštačenje;
- 4) pregleda izveštaje o poslovanju, bilansima i poslovnoj politici društva koji se podnose skupštini;
- 5) pregleda predloge za raspodelu dobiti;
- 6) donosi poslovnik o svom radu;
- 7) obavlja i druge poslove utvrđene zakonom, osnivačkim aktom i statutom.

Nadzorni odbor obaveštava skupštinu društva o rezultatima nadzora.

1.2. Društvo za uzajamno osiguranje

Društvo za uzajamno osiguranje je drugi organizacioni oblik osiguravajućih organizacija. S obzirom da iskustvo govori da je dominantan oblik organizovanja

za vreme važenja Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica iz 1990. godine bilo deoničko društvo, realno je očekivati da će i nakon donošenja novog Zakona, što je praksa i pokazala, dominantan oblik organizovanosti biti akcionarsko društvo. Međutim i pored toga, pravnom položaju i organizaciji društva za uzajamno osiguranje treba dati odgovarajući značaj.

Društvo za uzajamno osiguranje je, takođe, kao i akcionarsko društvo, pravno lice koje obavlja delatnost osiguranja imovine i lica u interesu svojih članova - osiguranika. Bitna razlika u odnosu na akcionarasko društvo je da se društvo za uzajamno osiguranje ne osniva radi sticanja dobiti. Čini se da će ovakvo određenje društva biti na velikoj proveri u praksi, posebno u tržišnim uslovima privređivanja. Naime, čitav sistem osiguranja za vreme važenja Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica iz 1976. godine je bio zasnovan na konceptu samoupravnog sistema uzajamnog osiguranja i, kao što je poznato, nije izdržao probu vremena. Stoga je diskutabilno određenje da društvo obavlja delatnost samo u interesu svojih članova, a ne i radi sticanja dobiti⁵.

Društvo za uzajamno osiguranje osniva najmanje 250 fizičkih lica za osiguranje života, odnosno 300 pravnih, odnosno fizičkih lica za ostala osiguranja. Strano pravno i fizičko lice može, pod uslovom uzajamnosti, osnovati društvo za uzajamno osiguranje zajedno sa domaćim pravnim ili fizičkim licima. Društvo može obavljati samo poslove jedne ili više vrsta osiguranja.

Društvo za uzajamno osiguranje ne može da obavlja poslove reosiguranja i poslove obaveznih osiguranja.

⁵ Društvo za uzajamno osiguranje regulisano je u čl. 28-38. Zakona o osiguranju imovine i lica.

Izmenama i dopunama Zakona iz 1999. godine regulisano je da osnovni kapital društva za uzajamno osiguranje čine ulog u novčanom obliku (početni fond sigurnosti) i nenovčanom obliku (druga sredstva).

Osnovni osnivački akt društva je ugovor o osnivanju društva.

Ugovor o osnivanju društva za uzajamno osiguranje sadrži sledeće odredbe o:

- 1) firmi i sedištu;
- 2) imenu, odnosno firmi, adresi i sedištu osnivača,
- 3) poslovima osiguranja, tj. vrstama i broju rizika,
- 4) sastavu i načinu sazivanja i rada osnivačkog odbora,
- 5) iznosu početnog fonda sigurnosti i drugih sredstava,
- 6) visini i broju uloga osnivača,
- 7) načinu, uslovima i rokovima vraćanja uplaćenih uloga osnivača, s kamatom iz viška prihoda nad rashodima - ako je u toku poslovanja društva uplaćen ukupan iznos sredstava početnog fonda sigurnosti,
- 8) posledicama promene statuta, opštih uslova osiguranja i odluke o prestanku rada društva na zaključene ugovore o osiguranju.,
- 9) posledicama propuštanja uplate uloga, minimalnog doprinosa, posledicama neispunjavanja uslova u pogledu minimalnog broja osnivača, odnosno istih rizika;
- 10) ugovor o osnivanju može da sadrži i druge odredbe značajne za osnivanje i poslovanje društva.

Osnivači društva, takođe, obrazuju osnivački odbor koji, kao i osnivački odbor akcionarskog društva, preduzima radnje potrebne za održavanje osnivačke skupštine. Osnivački odbor, takođe, podnosi saveznom organu nadležnom za poslove finansija zahtev za izdavanje dozvole za rad društva. Pri tome je postupak podnošenja zahteva, obrazovanje, sastav i delokrug rada osnivačkog odbora, izdvajanje dozvole za rad, upis u sudski registar, delokrug i način rada osnivačke skupštine identičan i za društvo za uzajamno osiguranje i za akcionarsko društvo.

Statut društva za uzajamno osiguranje sadrži odredbe o:

- 1) firmi i sedištu;
- 2) poslovima osiguranja za koje je društvo dobilo dozvolu za rad, odnosno dozvolu za proširenje ili suženje delatnosti, sa vrstama saosiguranja kojima će se društvo baviti;
- 3) iznos sredstava u početnom fondu sigurnosti i drugih sredstava i uplati minimalnog doprinosa u toku poslovanja društva koji ne može biti manji od iznosa utvrđenog zakonom;
- 4) broju i visini pojedinačnih osnivačkih uloga;
- 5) načinu utvrđivanja, uslovima i rokovima uplate doprinosa;
- 6) pravu na naknadu štete;
- 7) ograničenom, odnosno neograničenom doprinosu;

- 8) obavezi uplate dodatnog doprinosa za pokriće gubitaka ili mogućnosti da se gubitak društva pokrije srazmernim umanjnjem naknade svim članovima - osiguranicima;
- 9) načinu raspodele viška;
- 10) početku i prestanku članstva u društvu;
- 11) pravima i obavezama članova - osiguranika koji istupe iz članstva;
- 12) načinu potpisivanja i zastupanja firme društva;
- 13) načinu sazivanja skupštine i načinu donošenja odluka;
- 14) izboru, opozivu i delokrugu organa društva;
- 15) fondovima i rezervama;
- 16) načinu promene oblika društva;
- 17) prestanku rada društva;
- 18) postupku izmene statuta;
- 19) drugim pitanjima značajnim za društvo.

Skupštinu društva čine osnivači i članovi - osiguranici. Osnivači i članovi - osiguranici upravljaju društvom srazmerno ulozima i doprinosima. Osnivači odlučuju i upravljaju društvom do povraćaja uplaćenih uloga.

Organi društva za uzajamno osiguranje su, kao i kod akcionarskog društva skupština, upravni odbor, direktor i nadzorni odbor, te se shodno tome i na njih primenjuju već obrazložene odredbe o organima akcionarskog društva.